

بررسی رابطه اعتماد بنفس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه مقطع دوم شهر جالق

هانیه اسکتی^۱، امین ملازهی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی کالبدی/ دانشگاه سیستان و بلوچستان.

^۲ دکترای برنامه ریزی درسی، مدرس دانشگاه فرهنگیان، پردیس رسالت زاهدان.

نام نویسنده مسئول:

هانیه اسکتی

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی رابطه اعتماد بنفس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه مقطع دوم شهر جالق انجام شد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم، و نمونه آماری را تعداد ۱۰۰ دانش آموز بصورت تصادفی انتخاب شدند. میانگین دروس دانش آموزان جهت پیشرفت تحصیلی و از پرسشنامه اعتماد بنفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷) جهت سنجش اعتماد بنفس دانش آموزان استفاده شد. جهت تجزیه تحلیل آماری از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. پس از تجزیه تحلیل آماری نتایج نشان داد که بین اعتماد بنفس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: اعتماد بنفس، پیشرفت تحصیلی.

مقدمه

یکی از مهمترین عواملی که در تعیین جایگاه و موقعیت هر فرد در خانواده به والدین کمک می کند، شناخت نیازهای هر فرد می باشد هر رفتاری که از انسان سر میزند، به منظور برآورده شدن یکی از نیازها و خواسته های بدنی و روانی او می باشد؛ اگر بتوان نیازهای مهم هر فرد را شناخت، میتوان آنها را یاری کرد تا بتوانند بخوبی و از طریق صحیح نیازهای خود را ارضا نمایند (۱). یکی از این نیازها، نیاز به اعتماد بنفس است که به عنوان انگیزه رفتار و عملکرد انسان مد نظر می باشد و شامل نیاز به احساس ارزش، احترام، موفقیت و مسؤولیت است؛ ارضای نیاز به اعتماد بنفس به احساساتی از قبیل اعتماد به نفس، ارزش، قدرت، لیاقت، کفایت متمرکز بودن منتهی خواهد شد (۲).

اعتماد بنفس عبارت است از ارزشی که اطلاعات درون خود پنداره برای فرد دارد و از اعتقادات وی در مورد تمام صفات و ویژگی هایی که در او هست، ناشی میشود و قابل تغییر است. اعتماد بنفس به منزله مجموعه نگرشها و عقایدی است که افراد در روابط خویش با دنیای بیرونی ابراز میکنند. باور نسبت به موفقیت شخصی، بسیج خویشتن با توجه به اهداف تعیین شده، به منزله بازخوردهایی هستند که با اعتماد بنفس پیوستگی مستقیم دارند؛ به عبارت دیگر اعتماد بنفس به یک حالت روانی پوشش می دهد که فرد را آماده می سازد تا نسبت به انتظار موفقیت و پذیرش آن و تعیین کننده های شخصی واکنش نشان دهد (۳). با توجه به نکات فوق میتوان گفت اعتماد بنفس به منزله بیان تایید یا عدم تایید فرد نسبت به خویشتن است و نشان می دهد که تا چه اندازه فرد خود را توانا، ارزنده و پر اهمیت می داند و به عبارت دیگر اعتماد بنفس یک تجربه شخصی است که ترجمان آن را میتوان در سطح گفتار و در سطح رفتارهای معنی دار مشاهده کرد (۴).

اعتماد بنفس پایه های اصلی شخصیت هر فرد را پی ریزی میکند و در طول مدت زندگی، مهارت های ادراکی و فکری او پیچیده تر و عمیق تر می شود، به طوری که واقعیت ها را خود ارزیابی می کند. ارزیابی پی درپی مثبت و منفی از عملکرد فرد، تأثیر مستقیمی بر اعتماد بنفس وی دارد؛ به صورتی که ارزیابی مثبت، باعث اعتماد بنفس بالا و ارزیابی منفی، اعتماد بنفس را پایین می آورد. هرگاه فرد، ارزشیابی مثبتی از عملکرد خود داشته باشد، اعتماد بنفس وی افزایش می یابد؛ در حالی که اگر فرد ارزیابی منفی از عملکرد خود داشته باشد، اعتماد بنفس او کاهش می یابد (۵). به عبارت دیگر، اعتماد بنفس درجه و ارزشی است که یک فرد به خودش نسبت می دهد. این صفت یک ویژگی عمومی است و در همه انسانها وجود دارد و محدود و گذرا نبوده، بلکه ثابت و دائمی است و میزان آن را معمولاً باید مشخص کرد تا در صورتی که فرد از اعتماد بنفس کافی برخوردار نباشد، با بکارگیری برنامه های آموزشی مناسب آن را بهبود بخشید (۶).

پیشرفت تحصیلی یکی از مهم ترین معیارهایی است که در بررسی توانایی دانش آموزان در دوران تحصیل از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. پیشرفت تحصیلی شامل کسب مجموعه ای از توانایی ها و مهارت ها است که در طول دوره تحصیل کسب می گردد. پیشرفت تحصیلی را به شیوه های مختلفی اندازه گیری می کنند که از آن جمله می توان به میزان پیشرفت در هر یک از دوره های آموزشی، معدل تحصیلی سالیانه، معدل تحصیلی یک ترم تحصیلی و... اشاره کرد (۷). در واقع پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهمترین ملاک های ارزیابی عملکرد معلمان محسوب می شود.

مساله موفقیت یا عدم موفقیت در امر تحصیل از مهمترین دغدغه های هر نظام آموزشی است. موفقیت و پیشرفت تحصیلی در هر جامعه نشان دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف یابی و توجه به رفع نیازهای فردی است. بنابراین نظام آموزشی را زمانی میتوان کارآمد و موفق دانست که پیشرفت تحصیلی دانشجویان آن در دوره های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشد (۸).

از جمله مهمترین نگرانی های معلمان، پیشرفت تحصیلی و جلوگیری از افت تحصیلی دانش آموزان است. نقطه مقابل پیشرفت تحصیلی، افت تحصیلی است که براساس مطالعات متعدد تأثیر بسزایی در سرنوشت فرد داشته و همچنین هزینه گزافی به خانواده و جامعه تحمیل میکند. این امر از مهمترین مشکلات کنونی نظام آموزشی است که هر ساله دهها میلیارد ریال از بودجه هر کشور را هدر میدهد و نیروهای بالقوه و سرمایه های جامعه که همان نیروی انسانی است بی ثمر می ماند (۹). پیشرفت تحصیلی به توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشی اطلاق میشود که به وسیله آزمونهای فراگیری استاندارد شده یا آزمونهای معلم ساخته اندازه گیری می شود به طور کلی این اصطلاح به معنای مقدار یادگیری آموزشی فرد است به ، طوری که بتوان آنها را در مقوله کلی عوامل مربوط به تفاوت های فردی و عوامل مربوط به مدرسه و نظام آموزش و پرورش مورد مطالعه قرار داد. از آنجایی که شرط مهم برای رشد و شکوفایی هر جامعه ای وجود افراد آگاه، کارآمد و خلاق است، لذا پرورش و تقویت انگیزه پیشرفت سبب ایجاد انرژی و جهت دهی مناسب رفتار، علایق و نیازهای افراد در راستای اهداف ارزشمند و معین می شود (۱۰).

محققین معتقدند که افزایش اعتماد بنفس با افزایش پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزان همراه بوده است حسینی و همکاران (۱۳۸۱)، خواهش نیک و همکاران (۱۳۹۲) سپاهی و همکاران (۱۳۹۳). با توجه به اهمیت اعتماد بنفس و نقش آن در پیشرفت تحصیلی در این پژوهش سعی شده است که رابطه بین اعتماد بنفس و پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار گیرد (۱۱).

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی می باشد. این پژوهش از نوع کاربردی می باشد و با توجه به شیوه بدست آوردن اطلاعات در زمره تحقیقات همبستگی قرار می گیرد. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه دانش آموزان متوسطه مقطع دوم شهر جالق، که در نیم سال اول سال تحصیلی ۹۶-۹۷ مشغول به تحصیل بودند می باشد. تعداد ۱۰۰ دانش آموز پسر بصورت تصادفی انتخاب، و پس از توضیحات کامل جهت آشنایی و اعتماد به تحقیق، پرسشنامه اعتماد بنفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷) بین آنها توزیع و پس از استخراج نتایج هر پرسشنامه به معدل افراد جهت آگاهی از وضعیت تحصیلی دانش آموزان مراجعه شد. در این پژوهش با توجه به ماهیت تحقیق از آمار استنباطی (همبستگی پیرسون) و آزمون کای استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده ها توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۰۱۳ صورت پذیرفته است.

ابزار پژوهش

جهت بررسی پیشرفت تحصیلی از میانگین نمرات دروس دانش آموزان استفاده شد. پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت شامل ۵۸ ماده است که احساسات، عقاید یا واکنش های فرد را توصیف می کند و آزمودنی باید با این مواد با علامت گذاری در دو خانه ((به من شبیه است دهد بلی)) یا ((به من شبیه نیست (خیر)) پاسخ دهد. مواد هر یک از زیر مقیاس ها عبارتند از: مقیاس عمومی ۲۶ ماده، مقیاس اجتماعی ۸ ماده، مقیاس خانوادگی ۸ ماده، مقیاس تحصیلی یا شغلی ۸ ماده و مقیاس دروغ ۸ ماده. نمرات زیر مقیاس ها و هم چنین نمره کلی، امکان مشخص کردن زمینه ای را که در آن افراد واجد تصویر مثبتی از خود هستند، فراهم می سازد. روایی و پایایی مقیاس عزت نفس کوپر اسمیت به شیوه های معتبر محاسبه شده است. ضریب پایایی این آزمون ۰/۹۲ است که مقدار معتبری می باشد.

یافته ها

ابتدا میانگین سن آزمودنی ها $14 \pm 1/3$ که اکثر پدر ها دیپلم و شغل آزاد داشته و اکثر مادرها دیپلم و خانه دار بودند و $69/24$ دانش آموزان دارای معدل بالای ۱۵ و $30/76$ دارای معدل کمتر از ۱۵ بودند محاسبه شد سپس میانگین و انحراف معیار عزت نفس محاسبه شد.

جدول (۱) میانگین و انحراف معیار عزت نفس

نام متغیر	میانگین / انحراف معیار
اعتماد بنفس	$4/62 \pm 67/29$

جهت بررسی پیشرفت تحصیلی معدل دانش آموزان از مدیران مدرسه براساس کد دانش آموزی گرفته شد و نمره ۱۵ به عنوان نقطه برش در نظر گرفته شد و نمره بالاتر از آن به عنوان نمره خوب در نظر گرفته شد. آزمون آماری مجذور کای، ارتباط معنی دار آماری بین وضعیت عزت نفس و پیشرفت تحصیلی نشان داد. به طور کلی نتایج نشان داد بین اعتماد بنفس پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین اعتماد بنفس و پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزان متوسطه مقطع دوم شهر جالق بود. در تحقیق حاضر نشان داده شد که افراد با اعتماد بنفس بالا از معدل بالاتر و یا به عبارتی از پیشرفت تحصیلی بهتری برخوردار بودند که این نتیجه با نتایج تحقیق سپاهی و همکاران (۱۳۹۳) همخوان می باشد (۱۳). از طرفی با نتایج تحقیق سلمانیان (۱۳۹۳) (۱۲) و بیابانی (۱۳۸۴) (۱۴) که در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که بین اعتماد بنفس و پیشرفت تحصیلی رابطه ای وجود ندارد. ناهمخوان است که از دلایل تناقض این مسئله می توان به تفاوت آزمودنی ها، اختلاف سن آزمودنی ها، اختلاف محیط جغرافیایی اشاره کرد.

سپاهی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی را هدف بررسی عزت نفس و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پزشکی مقاطع پیش بالینی و بالینی انجام دادند و افرادی که دارای عزت نفس بالاتر بودند، نسبت به افراد دارای عزت نفس پایین، از پیشرفت تحصیلی مطلوبتری برخوردارند و برای پیشبرد پیشرفت تحصیلی از روشهای تقویت عزت نفس می توان استفاده کرد.

به نظر می رسد پیشرفت تحصیلی و عزت نفس، رابطه متقابلی دارند؛ یعنی از طرفی، داشتن عزت نفس موجب پیشرفت تحصیلی می شود، زیرا خودباوری و تلقی مثبت از خویش در یادگیری و ایجاد انگیزش برای تحصیل اثر می گذارد و موجب پیشرفت تحصیلی می گردد، از طرف دیگر، موفقیت های تحصیلی در رسیدن به مدارج بالا در کار آموزش، موجب ارتقای عزت نفس می شود. به طور کلی، پیشرفت های انسان در هر زمینه ای و تجربه موفقیت احساس خودباوری و ارزشمندی و توانمندی در هر موردی باعث افزایش عزت نفس در او می شود. درباره همبستگی بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی به وسیله اسپریر (۱۹۹۵) (۱۵) با کاربرد تکنیک های آرام سازی و عزت نفس مثبت برای بهبود پیشرفت تحصیلی دانشجویان، پژوهشی انجام گرفته و نتایج آن آشکار نموده که گروه آرام سازی به طور معناداری در پایه های امتحانی، بالاتر از گروه کنترل بوده اند.

در زمینه رابطه ی بین احساس ارزشمندی و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی، نظر مربیان و اساتید و متخصصان تعلیم و تربیت بر این است که عوامل روحی و روانی تأثیر بسیار بالایی در موفقیت یا عدم موفقیت تحصیلی دانش آموزان دارد پژوهش های زیادی در زمینه پی بردن به رابطه عزت نفس و پیشرفت تحصیلی صورت گرفته است که این مسئله را تایید می کنند.

منابع و مراجع

- [1] Anrich F.A(2001).” The impact of learning disabilities and giftedness on the selfesteem of student”. Dissertation Abstracts International Section A: Humanities &social sciences,59,152
- [2] Barkhordary M, Jalalmanesh S, Mahmodi M.(2009). The relationship between critical thinking disposition and self esteemin third and fourth year bachelor nursing students. Iranian Journal of Medical Education. 2009; 9(1): [In Persian]Downloaded from mededj.ir at 4:59 +0430 on Thursday June 14th 2018
- [3] Bartell, N. P & Reynolds, W (1986). “Depressionandself-esteem in academically gifted and nongifted.
- [4] Bolognini M, Plancherel B, Bettschart W, Halfon O (1996). Self-esteem and mental health in early adolescence:development and gender differences. J Adolesc. 1996; 19(3): 233-45.
- [5] Bray BM (2001). The influence of academic achievement on a college student's self-esteem. Missouri Western StateUniversity, Saint Joseph, MO; 2001.
- [6] El-Anzi, FreihOwayed (2005). Academic achievement and its relationship with anxiety, self-esteem, optimism, andpessimism in Kuwaiti students. SocBehavPers 2005; 33(1): 90-5.
- [7] Grossman R, Wirt R (2004). Stress, self- esteem, and mental health: how does gender make a difference. Journal of ClinicalPsychology. 2004; 68(8): 57-68.
- [8] Moshki M, Ghofranipoor F, Azad Fallah P, Hajizadeh E (2009). Effect of an educational program with self-esteem andhealth control beliefs on mental health promotion of university students. KAUMS Journal (FEYZ). 2009; 12 (4) :38-۴۵.
- [9] Palermou, B & Nikelly, A (1990). “Assertiveness in women: Theory and Psychiatriki”, 1, 302-307.
- [10] Paul R (2018). Critical Thinking: Basic Question and Answeres. www.criticalthinking. Foundation for Critical Thinking.[cited 12 Mar 2009]. Avaliable from: URL :<http://www.criticalthinking.org>Downloaded from mededj.ir at 4:59 +0430 on Thursday June 14th 2018
- [11] Reasoner R (2013). The true meaning of self-esteem. National Association for self-esteem. [cited 2013 Agu 3]. Availablefrom: <http://www.self-esteem-nase.org/what.php>
- [12] Salmalian Z, KazemnezhadLeili E (2014). Correlation between self-concept and academic achievement of students. Holist Nurs Midwifery. 2014; 24 (1): 40-7.
- [13] Sepahi V (2012). (Dissertation). Determine correlation between critical thinking disposition and self-esteem in medicalstudents. Tehran: ShahidBeheshti of Medical Sciences; 2012: [In Persian]
- [14] Beybengordar, Ismail, "The Relationship Between Self-esteem, Achievement Motivation and Academic Achievement in Third-Year Students of Tehran High Schools", Psychological Studies, Vol. 4 & 5, Autumn and Winter 2005, pp. 144-131
- [15] E. H. Schreiber & K. N. scheiber (1995), "Using relaxation techniques and positive self-esteem to improve academic achievement of college students", Psychological Reports, v 76, p 929-930.